

PÁTÁ PROSBA OTČENÁŠE A PÁTÁ POATLANTICKÁ

KULTURNÍ EPOCHA

Sergej O. Prokofjev

*A odpusť nám naše viny,
Jakož i my odpouštíme viníkům svým
Matouš 6, 12.*

Jako východisko pro pravé *poznání* problému odpouštění, a to znamená pozorování ze stanoviska spíše duchovního nebo okultního, má sloužit centrální vztah tohoto problému k současné páté kulturní epoše.

Anthroposof a spoluzakladatel Obce křesťanů Friedrich Rittelmeyer, který byl jedním z nejbližších a nejpokročilejších esoterních žáků Rudolfa Steinera, poukázal na tento vztah, neobyčejně důležitý pro naše pozorování, ve svém spise o základní křesťanské modlitbě *Otčenáš*.

V úvodní kapitole, která má název "O modlení", nacházíme v neobyčejně koncentrované formě líčení vztahu mezi sedmi prosbami Otčenáše a sedmi poatlantickými kulturními epochami vývoje lidstva. Tak byla založena první poatlantická, praindická epocha na původních schopnostech starých Indů vidět za májou fyzické hmoty poslední odlesk velkého prazjevení lidstva, jež nechávala všude prožívat bezprostředně skryté působení ducha neboli *jména* Boha.

Hlavním úkolem praperské kultury bylo proniknout pozemský vývoj až k fyzickému bytí člověka na Zemi silami božského *království* světla, silami slunečního boha Ormuzda, v jehož podobě staří Peršané vedení Zarathustrou poznávali budoucího Krista.

Vývoj třetí, egyptsko-babylonské-asyrsko-chaldejské epochy byl veden zasvěcenými mysterijními kněžími, kteří pátrali v zákonitých pohybech planet a stálic po vůli vyšších božstev, řídících vesmír, aby dávali národům jim oddaným na tomto podkladě zákony zřízení, které byly vhodné k utváření osobního a sociálního života lidí. "Teprve v řecko-římské době vstoupil člověk zcela na Zemi", říká Friedrich Rittelmeyer. Bezprostředním následkem tohoto procesu je nyní ve čtvrté epoše problém "vezdejšího chleba". Představuje to nový, celým lidstvem dosažený objektivní vztah k zemskému světu, který nás obklopuje.

Na konci píše Friedrich Rittelmeyer o naší 5. epoše: *Germánsko-anglosaská kultura* má za úkol uchopení lidského já v 'duši vědomé'. Tím se vynořuje silně a nově otázka osobního osudového boje, ale také otázka po souvislosti lidského já s já ostatních lidí, otázka po souvislosti lidského já s božským světem. Vědoměji a svobodněji než dříve se cítí člověk postaven do boje dobra a zla."

Klíč pro tuto epochu tvoří 5. verš Otčenáše: "A odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme viníkům svým." Tomuto verši patří pro naše pozorování centrální význam. Závěr tvoří budoucí šestá a sedmá kulturní epocha (slovanská a americká). První přinese k plnému projevení dualismus dobra a zla založený v člověku zvláště od naší 5. poatlantické

epochy, a to nejen v jeho nitru, nýbrž také ve vnějším sociálním životě. Co líčí Rudolf Steiner jako budoucí rozdělení lidstva na dvě rasy, dobrou a zlou, to se projeví ve slovanské epoše ve svých prvních začátcích. Tak byl také v malbě malé kopule prvního Goetheana zpodobněn "slovanský člověk" vedle svého temného dvojníka. Proto lze tento budoucí stav lidstva nejlépe charakterizovat šestou prosbou Otčenáše: "A neuveď nás v pokušení". To znamená, nenech nás propadnout temným silám dvojníka v nás. Pokud jde ale o sedmou prosbu "ale vysvobď nás od Zlého", tak je v ní dán poukaz na základní charakter poslední, sedmé epochy, s níž také bude spojen začátek "boje všech proti všem" a s níž bude uzavřen celý cyklus poatlantických epoch před počátkem další velké epochy zemského vývoje.

Nyní chceme podrobněji pozorovat 5. prosbu Otčenáše. Již z charakteristiky, kterou jí dává Friedrich Rittelmeyer, dá se zřetelně seznat, jak těsný je vztah právě tohoto verše velké křesťanské modlitby a naší dobou.

Zvláště je třeba jmenovat 4 problémy jako centrální pro naši dobu:

- problém já;
- problém sociálních vztahů lidí (to znamená vztah já k já);
- problém vědomého poměru ke karmě;
- problém zla.

Tyto čtyři problémy jsou co nejtěsněji spojeny s oněmi verši Otčenáše, které zde pozorujeme. Tak zaprvé problém já, jelikož - jak ještě bude ukázáno - *pravý* akt odpuštění na Zemi může být uskutečněn jen z plně vyvinutého individuálního já, které se rozvíjí v duši vědomé a odtud hledá cestu k vyššímu Já. Na tento vztah nižšího já k vyššímu Já v aktu odpouštění ukazuje první část páté prosby: "A odpusť nám naše viny..." To jsou slova, s nimiž se nižší já obrací vnitřně v každém člověku mi Já vyšší.

Za druhé problém vztahu já k já, to znamená vlastní sociální problém. Na to ukazuje mimo obsah druhé části páté prosby - "... jakož i my odpouštíme viníkům svým" - také vysvětlení Rudolfa Steinera k tomuto verši. Ve svých přednáškách o základní křesťanské modlitbě hovoří podrobně o souvislosti páté prosby Otčenáše s lidským tělem éterickým a skrze ně s celým sociálním okolím. Neboť i člověk se pomocí zvláštních vlastností éterického těla spojuje se sociálním společenstvím na Zemi, ať to je již s rodinou, národem nebo s celou epochou: "Jsme příslušníky určitého společenství pro jisté vlastnosti éterického těla. (...) Takže toto éterické tělo člověka má za úkol přizpůsobit se ostatním éterickým tělům. (...) Disharmonie se společenstvím, to jsou pochybení éterického těla". A "v každém společenství se označuje jako 'vina' to, co vyplývá z chybného těla éterického". Jakže bez síly stále ozdravující sociální život, jak vychází z pravého odpouštění, není v naší době fakticky možný života schopný sociální organismus. Neboť každý sklon k pomstychtivosti nebo k neodpuštění působí na něho jako silný jed.

Za třetí také problém karmy nalézá v lidském životě ve zmíněném verši Otčenáše svůj výraz. Z jedné strany je to individuální karma spojená s já a na druhé straně karma, která během celého pozemského vývoje spojuje jednoho člověka s druhým, jednotlivé lidské já se sociálním společenstvím, které k němu karmicky patří.

A za čtvrté má pátá prosba Otčenáše zcela bezprostřední vztah k centrálnímu problému 5. poatlantické epochy - k problému zla. Neboť tak jako hlavním problémem, *vnitřním*

problémem lidské duše ve 4. poatlantické epoše byl problém narození a smrti, jakož i z toho vyplývající nutnost udržovat fyzicky pozemský organismus po celou dobu pozemského života ("chléb náš vezdejší dejž nám dnes"), tak dnes v 5. epoše představuje *vnitřní* hlavní problém lidské duše problém setkání se zlem a otázku, jak může být k němu nalezen správný poměr. Neboť vztahují-li se tři první prosby Otčenáše na božsko-duchovní svět, čtvrtá na Zemi a vlastní charakter fyzického vtělení člověka na ní, tak mají tři poslední prosby bezprostřední vztah k problému zla a poukazují na nutnost stále aktivněji a vědoměji tomu zlu vzdorovat. Neboť jen vědomým zápolemím s ním, jež začíná teprve nyní v 5. poatlantické epoše, bude moci člověk pozvolna dosáhnout - díky přemožení mocností odporu a zla - nejprve v sobě samém a potom ve vnějším světě, dosáhnout skutečně těch cílů, které mu byly ve světovém vývoji stanoveny, a to znamená: stát se v kosmu novou, desátou hierarchií svobody a lásky. Kilo cesia k desáté hierarchii přemožením mocností zla se líčí v Otčenáši, počínaje pátou prosbou, která se, jak jsme viděli, vztahuje na dnešní 5. poatlantickou epochu. Odtud vyzývá pro nás také centrální význam této prosby, neboť s ní počíná cesta, která musí být v budoucnu vlastní cestou vývoje křesťanského lidstva, má-li jednou skutečně dosáhnout cílů, které byly lidstvu určeny vedením světa. Z tohoto důvodu je jediným veršem Otčenáše, k němuž sám Kristus Ježíš dává komentář, čímž také podtrhuje jeho rozhodující význam, právě tato pátá prosba. Tak vysvětluje Ježíš Kristus bezprostředně po tom, co dal svým učedníkům tuto nejdůležitější křesťanskou modlitbu, tuto modlitbu slovy: "Odpustíte-li lidem jejich chyby, tak také vám odpustí nebeský Otec chyby vaše." (Matouš, 6, 14-15)

Centrální význam, který evangelium připisuje právě těmto slovům té modlitby, je zdůrazněn ještě klíčovým postavením, které v poatlantickém vývoji zaujímá pátá epocha. Neboť podle duchovněvědeckého bádání Rudolfa Steinera je pátá kultura tou, "na níž záleží. Je něčím novým, co tu vzešlo, co musí být přeneseno do šestého věku. Šestá kultura klesne do dekadence, bude kulturou sestupnou" (a samozřejmě v ještě větší míře kulturní epocha sedmá).

A konečně může nám pozorování celé kosmické evoluce Země poukázat ve světle esoterického obsahu Otčenáše ještě z další strany na význam jeho páté prosby. Neboť při srovnání sedmé prosby modlitby s kosmickou evolucí stává se zřetelným ještě další vztah. Její tři první prosby o jméno, království a vůli jsou výrazem příslušných tvůrčích hlavních sil dřívějších planetárních stavů Země. Tak vznikl stav starého Saturnu kosmickou obětí Duchů *vůle*, základ stavu starého Slunce tvořila vysoká sluneční *říše* (království) moudrosti vytvořené Duchy moudrosti, na níž potom založili své vedení slunečního vtělení naší Země. Na starém Měsíci dostalo se pozemskému lidstvu - současně s procitnutím imaginativního vědomí - možností prožít zjevení božského jména, které mu seslali ze Slunce Duchové pohybu, prožít toto jméno ve všech je obklopujících bytostech a procesech.

Čtvrtá prosba Otčenáše vyjadřuje základní tendenci první poloviny zemského vývoje, který se rozprostíral až k mystériu Golgaty a který byl především pod vedením sil Marsu. Úkolem tohoto vývoje bylo uvést lidi konečně zcela do světa fyzické hmoty až k bezprostřednímu prožívání významu "vezdejšího chleba" pro jejich život na Zemi.

Pátá prosba v tomto smyslu vyjadřuje hlavní tendenci druhé - *křesťanské* - poloviny zemského vývoje, která má za cíl vést lidstvo tím, že se proniká Kristovým impulsem, opět ze světa materie zpět k duchovnímu světu, ze světa přírodní nutnosti, kde vládou jen "zákony" a "příkázání", k morální svobodě a vyšší milosti, které vyplývají z vědomého vrůstání člověka do vyšších světů jako následek jeho vzestupu od nižšího k vyššímu Já. Plně bude dosaženo tohoto výstupu teprve na konci celé evoluce dnešní Země a potom bude sloužit jako základ pro její přechod z pozemského (merkurského) aeonu k jejímu dalšímu kosmickému vtělení, aeonu jupiterskému. Počátek tohoto procesu ale musí tvořit vývoj duchovních sil, které pocházejí ze schopností pravého odpouštění.

Má zde být ještě zcela krátce poznamenáno, že nejdůležitější aspekt protikladu dobra a zla, který vstoupí na Jupiteru, je obsažen v šesté prosbě Otčenáše. Konečné *kosmické* rozdělení dobra a zla nastane konečně na Venuši, na což poukazuje poslední prosba modlitby. Z toho, co bylo řečeno, tak vyplývá, že v páté prosbě Otčenáše není obsažena jenom vůdčí věta pro naši pátou poatlantickou epochu, nýbrž také poukaz na *cestu* duchovního vzestupu, po které půjde křesťanské lidstvo během druhé poloviny pozemského vývoje, který stojí pod znamením vedoucích mocností Merkuru a který má za východisko mystérium Golgaty. I tato cesta, na níž schopnost opravdu odpouštět tvoří jeden z nejvýznamnějších stupňů, má být podrobně vylíčena v této práci. Přitom však musíme mít na zřeteli, že schopnost odpouštět není jejím ani prvním ani jejím posledním nebo nejvyšším stupněm.

Vcelku lze pro přítomný cyklus zemského vývoje poukázat na čtyři stupně této cesty, přičemž jeden stupeň vývoje stupeň odpouštění předchází a dva po něm *následují*. Cesta sama, pokud její východisko tvoří mystérium Golgaty, není křesťanskou cestou jen v morálně-etickém ohledu, nýbrž - a to je pro dnešní dobu zvláště důležité - je především cestou okultně-poznávací, která vede jak k bezprostřednímu prožívání Kristovy bytosti tak i k jejímu hlubšímu *porozumění*. Neboť jen toto porozumění propůjčuje modernímu člověku možnost stát se pozvolna vědomým pomocníkem a spolupracovníkem Kristovým při uskutečňování jeho cílů na Zemi, a to znamená být jeho *přítelem* ve smyslu jeho vlastních slov, tak jak stojí v Janově evangeliu: "Nemohu vás již nazývat služebníky, neboť služebník neví, co činí jeho pán. Nazýváme vás přáteli, protože jsem vám dal poznat vše, co mi bylo mým Otcem vyjeveno." (15, 15)

Takový je podle těchto slov hlavní rozdíl mezi "služebníky" Kristovými a jeho "přáteli", že ti první také ještě dnes jsou vedeni "zákony" a "příkázáními" danými jim zvenčí, kdežto pro ty druhé je především charakteristické jejich *vědění* o tom, co Kristus v každé epoše pozemského vývoje od nás očekává, a to znamená dnes, v současné 5. poatlantické kulturní epoše. O tom ale k lidstvu hovořit je zcela zvláště povolána v naší době anthroposofie se svou zvěstí o centrální duchovní události v naší době, o objevení se Krista v éterickém těle.

V tomto smyslu představuje anthroposofie nejen určité vědění o duchovních světech, nýbrž *reálnou řeč*, v níž se člověk současnosti může obracet bezprostředně na éterického Krista, který dnes již v lidstvu působí, aby se ho tázal na to nejdůležitější, na to, co mu bylo "Otcem vyjeveno" právě *pro naši epochu*. Na tento centrální význam anthroposofie neboli moderní duchovní vědy pro naši dobu poukázal Rudolf Steiner slovy: "Snažme se proto osvojit si anthroposofii nikoli pouze jako nauku, snažme se osvojit si ji jako řeč duchovní vědy, a potom čekejme, až v této řeči najdeme otázky, které smíme Kristu položit. On odpoví,

ano, on určitě *odpoví!* A z toho si odnese bohaté duševní síly, duševní posílení, duševní impulsy ten, kdo z temných hlubin ducha, které leží ve vývoji lidstva této doby, bude vnímat poukazy Kristovy, které tento chce dát v nejbližší budoucnosti tomu, kdo je hledá". Neboť pro naši dobu je toto hledání takového vědomého vztahu k novému zjevení Krista v éteričnu se všemi z toho vyplývajícími duchovními a sociálními úkoly tím, co může jedině *dnes učinit člověka opravdu přítelem* Kristovým.

Nejdůležitější schopností ale, kterou si člověk musí vyvinout - současně se studiem duchovní vědy jako duchovní řeči, s níž chce hovořit éterický Kristus s dnešní lidskou duší, to je schopnost *opravdu odpouštět*, která jak se ještě má ukázat, má svou okultní podstatou zvláštní vztah k prožívání éterického Krista a která nadto představuje jistou část cesty, jež vede od dnešního éterického zjevení k jeho ještě vyššímu zjevení v budoucnosti.

Dříve než se můžeme zabývat podrobnějším popisem zmíněné cesty, jakož i přesnějším pozorováním okultních základů a duchovní podstaty odpouštění, je nutné ukázat jeho význam pro dnešní epochu na příkladech, které nám dovolí reálně prožít, až do jaké míry dnes lidé potřebují nikoli abstraktní propagaci odpouštění, nýbrž jeho duchovnívědecké *poznání*.